

Nr 196.

Av herr Lindhagen, om valbarhet till första kammaren för småbrukare.

Första kammarens senaste organisation avsåg att åtminstone borttaga dess karaktär av ren penningrepresentation. Emellertid kvarstår en bestämmelse, som i vad på den ankommer fortfarande fastläser en sådan egenskap hos kammaren. Detta är stadgandet att för valbarhet till första kammaren fordras att äga fastighet till taxeringsvärde ej understigande 50,000 kronor, för den händelse man ej skattar till staten för minst tre tusen kronor årlig inkomst.

Bestämmelsen om 3,000 kronors inkomst är visserligen också ett obehörigt förmögenhetsstreck. Men nedsättningen från 4,000 till 3,000 i förening med penningvärdets fall möjliggör dock för de mera obemedlade valmännen bland löntagare att finna någon kandidat som representerar dem.

Detsamma kan icke sägas om det andra förmögenhetsvillkoret, trots taxeringsvärdets nedsättande från 80,000 till 50,000 kronor. Hela arrendatorsklassen är fortfarande totalt utesluten från valbarhet, som ej kan grundas på minst 3,000 kronors taxerad inkomst. Bolagsarrendatorer, torpare och andra småarrendatorer äro sålunda i regel portförbjudna till första kammaren. Detsamma gäller om småbönderna. Penningvärdets fall har av olika skäl icke avsevärt inverkat å deras egna fastigheters taxeringsvärde. Under en färd sistliden sommar i Jämtland beklagade man sig från bondehåll för mig över att bönderna voro betagna möjlighet att kunna utse någon representant inom sin klass i första kammaren.

Man skulle väl kunna våga det påståendet, att riksdagen är till för att hjälpa folket till rätta ur svårigheterna. Då nu första kammaren också har ett avgörande ord, vilar denna uppgift även på nämnda kammare. Uppenbart är emellertid att jordfrågornas behöriga beaktande och tillgodoseendet av det meniga jordfolkets behov icke kunna vara betjänta av att dessa angelägenheter i första kammaren närmast få företrädas allenast av godsägare, storbönder och deras vederlikar. Denna förvillelse i författningen bör icke fortfarande få lämnas obeaktad.

Hitintills hava yrkanden då och då med stort fog framkommit om att avskaffa all förmögenhetscensus för valbarhet till första kammaren. Det har då invänts, att denna fråga fick anstå till den slutliga lösningen av det s. k. förstakammarproblemet. Då nu mindre än någonsin förmärkes något intresse för en sådan lösning, vilken säkerligen skulle uppriva många olika meningar och i varje fall

synes ligga långt in i framtiden, så kan det ej vara försvarligt att för sådana oklara framtidsbilder underlåta att avhjälpa sådana brister i kammarens samman-sättning, som omöjliggöra en rimlig och förnuftig funktion av densamma för de årligen återkommande nutidsuppgifterna.

Någon uttömmande statistik över taxeringsvärdet på småbrukares fastigheter finnes icke. Inom statistiska centralbyrån har man emellertid, enligt vad som meddelats mig, nyligen för något ändamål gjort ett stickprov på 1,100 gårdar, fördelade på 35 socknar inom hela riket och innehållande vardera en åkerareal från 5—10 hektar. Enligt denna utredning utgjorde i medeltal taxeringsvärdet för varje gård 15,316 kronor. För 345 gårdar, belägna i Norrland och Dalarna, utgjorde medelvärdet 21,216 kronor för varje gård, samt för 755 gårdar inom södra och mellersta Sverige 12,660 kronor för varje gård.

Av denna utredning kan dragas ganska tillförlitliga slutsatser. Medeltalen hava givetvis ökats avsevärt genom att många gårdar i hela landet, men särskilt i Norrland och Dalarna, haft avsevärda skogsmarker, som ingått i taxeringsvärdet. Vidare är det bekant, att de s. k. småbönderna och småarrendatorerna, som sköta sin jord utan främmande hjälp, i regel icke innehava mer än 5 hektar åker samt i Norrland och Dalarna ofta vida mindre. För att en valbarhet till första kammaren skall i grundlagen kunna tillförsäkras dessa småbrukare någorlunda i deras fulla utsträckning bör vederbörande fastighets taxeringsvärde säkerligen ej gärna sättas över 8,000 kronor.

Det är ganska påfallande, att vid den senaste rösträtsreformen blev, under förutsättning att valbarhetscensus skulle bibehållas, lönarbetarnas rimliga krav tämligen tillgodosedda. Sänkningen av inkomstbeloppet till 3,000 kronor i förening med det för sådana inkomster fallande penningvärdet har som sagt möjliggjort en representation även för medlemmar ur arbetarklassens egna led, även om den nya skattelagstiftningen börjat undergräva grundlagen på denna punkt. Småbrukarna, vilka beskattas på annat sätt och vilkas taxerade inkomst oftast ej uppgår till nämnda belopp, hava ej förunnats någon hänsyn genom den sista grundlagsreformen. Sänkningen av taxeringsvärdet för valbarhet från 80,000 till 50,000 kronor har endast varit ett spegelfäktari. Ingen småbonde och ingen småarrendator kan med stöd allenast av sitt innehavda jordbruk vinna säte och stämma i första kammaren mera nu än förr. De hava ju också icke haft något inflytande eller kunnat annorledes göra sig gällande på samma sätt som industriarbetarna. Man kan visserligen säga, att genom den nu ifrågasatta förändringen till deras fördel skulle ändock ingen representant från dem komma till kammaren. Det har nämligen visat sig, att dessa stora befolkningslager av småbönder, småarrendatorer och även lantarbetare vid valrörelserna visserligen smickras av partiledningarna men sällan eller aldrig erhålla någon valuta för sina tjänster med ett riksdagsmandat. Detta missförhållande kräver för sitt avhjälpande dock först en möjlighet därtill genom en avfattning av grundlagen, som överhuvudtaget tillåter ifrågavarande styvmoderligt behandlade samhällsklasser tillträde till första kammaren. Det må ock bemärkas, att jordfrågan förmodligen blir ett stående

ämne på dagordningen under de närmaste tjugu åren, och då bör väl, åtminstone i anständighetens namn en representationsmöjlighet beredas dem, som saken närmast angår.

Av dessa skäl och då ärendet bör i god tid före utgången av nu löpande valperiod till andra kammaren beredas, så hemställes,

att riksdagen ville — utan avvaktan å förstakammarproblemets vittutseende lösning — för sin del besluta eller hos regeringen begära förslag till sådan ändring i 9 § riksdagsordningen, att valbarhet till första kammaren tillkommer den, som äger eller brukar fastighet till ett taxeringsvärde ej understigande 8,000 kronor, eller med andra ord även *småbrukare*.

Stockholm den 20 februari 1925.

Carl Lindhagen.